

ԳՐԱԿԱՆ

Լ Ա Ս Ա Ր Յ Ն

ՍՈԿՐԱՏԻ ՄԱՆԸ

(Շար. Սիոն, քի. 2 էջ 45)

- Բայց բա՛ւ է միայն մեռնիլ ծնելու համար վերստին,
 220 Ո՛հ, պէ՛տ է որ մեր հոգին ազատի սա զգայունքն,
 Եւ հիգով մ'աղքատհարէ իր մահացու կիրքերը.
 Թող մեր կեա՛նքը վերջապէս երկարատեւ մահ մ'ըլլայ:
 Կեա՛նքը պոստերազմ, ու յաղթութիւն է մահը.
 Եւ երկիրը մեզ համար սեղան մըն է քառութեան,
 225 Ուր մա՛րդը մերկացա՛ծ զէն ու զարդէն զգայութեանց՝
 Աղտոտ ձորձն հարկ է որ կրա՛կը նետէ՝ սեմին մօտ,
 Հաշտարար բազնի մը վրայ չըմաստցած տակաւին
 Իր կեանքին ա՛յնքան անքիծ զօնը՝ անքիծ Աստուծոյն:
 Մէկ զնացով պիտի երթան զերեզմանէն դէպ երկինք,
 230 Խառնուելու դիցազանց ու դից՝ հո՛ն ուր մահ չիկայ,
 Անո՛նց՝ օրոնք իրենց կարն կեանքին մէջ զգայազուտայ՝
 Նուանեցին նիւթն հրպառակ ընելով զայն ոգիին.
 Քալեցին ծէսերու՝ օրէնքներու լուծին տակ,
 Ներքին դատաւորի ձայնին միայն անտալով.
 235 Խուժանէն մեկուսացած՝ ուղիղ համբէն փայեցին,
 Լաւութիւն բըխող դի՛ց աղօթեցին պաշտումով.
 Ի սէր արդարութեան՝ հեմարտութեան չարչարուա՛ծ՝
 Երկընքի զաւակներուն ազատութիւնն ըստցան:
 Բայց անո՛նք որ սիրելով միսը հոգւոյն հաւասար՝
 240 Տրուանքն ու ոգին ուսայնեցին հոծութեամբ,
 Հոգին խառնակելով պիղծ պազերովը մարմնին՝
 Լեղալի մը նըմա՛ն լիբբ հորձներու անձնատուր,
 Անո՛նք՝ եթէ երբեք չօղկէ աստուած մը իրենց՝
 Չեն դադրիր ապրելէ իրենց մանէն իսկ յետոյ,
 245 Եւ անձամբ անձին կոթած այդ յանցաւոր կապերէն
 Անկասար այդ ուրուները չեն կրնար պրծիլ բնաւ.
 Նըման Արամէնին կախուած իր պիղծ տրգերէն՝

242. Լեղա, Տինգալի կիներ, որոն հետ, ըստ առասպելաց, խառնակեցաւ Արամազդ, կարապի մը կերպա-
 րանքն առնելով: 247. Արամէ, Իդմանի աղջիկը, որ ասղնեզորութեան արուեստին մէջ Մինեղա դիցունիին
 նախանձը շարժելով՝ մամուկի փոփոխելու պատիժը կրեց:

- Հոգիներն՝ իրենց մարմինն հետ խառն ի խուրն մածուած՝
 Զօ՛ւր փակեղ կը հզնի իր այն կապերն աղաքիչ,
 250 Որոնց սէ՛րը դեռ կ'ապրի իր զգայութեանց մէջ համակ,
 Մըսաբանց բազուկներով գիւնի կը գրկեն դեռ անոնք,
 Բիւր անգամ յիշեցնելով հիմեական զարե հանդոյցն,
 Եւ, իբրեւ նահիհներս՝ վրայ ծանրացած օդ մ'անւարժ՝
 Անոնց այդ բեռն անազ՝ արգելք մ'է դից մօտելու:
 255 Հեծեծող այդ ուրուներն՝ յածելով մէջ խաւարին՝
 Գիշերուան թռչունին՝ հետ կը ջայլեն ողբաձայն,
 Կորողի՝ սափորի՝ շրմի շուրջ փառե ճանելով
 Ժանսածուս պատառներն իրենց ճաղատկ այդ մարմինն,
 Կ'ամբընան որ դեռ կ'ապրին, եւ խոյս տալով իսկ յոյսէն,
 260 Որ պահուն անմեղութիւնը կը փակէ իր կապերն,
 Իրենց մռայլ անձաններէն դուրս կը սրանան անըքուկ,
 Իբրեւ ոնրագործներ կը տիրանան գիշերին,
 Կը կեղծեն արիւններու վրայ զարթումը այգուն,
 Աղօս օղերեսոյք մը սրփռելով սարերուն,
 265 Պատելով մեր ոգիքն երազներով անուշի՝
 Սոսկ հիշէր կը բառնան անհաւանքու խորերէն,
 Կամ, սրտսո՛ւմ՝ գերեզմանի մը փորին եզրը հոսած՝
 Արիւնոս ձեռներով ծածկած գլուխին վայրանակ՝
 Նախանձովն իրենց զոհին՝ իրենց ոնիրը կ'ողբան:
 270 Բայց երբեք ետ չեն դառնար բարիներու հոգիներն»:
 Ան լրոնեց, ու Կերիս միայն լուսինը խզեց,
 «Յա՛ւ լիցի որ երբեք թելամանեմ ես Յոյսը,
 Այն վե՛հ աստուածութիւնը որ նման է Սիրոյ՝
 Աչքերով փողածածուկ կը ճանի զմեզ բուն յոյսին,
 275 Բայց փանի՛ որ կը պանասա այս ափունքէն ինչպէս ան,
 Եւ, աւա՛ղ, վերջին խօսեցող անա կ'ուղղես դուն մեզի,
 Ո՛չ թէ վիճ պատճառելու, այլ սորվելու համար լոկ՝
 Ներէ որ պատասխանեմ եւ հարցումներ ընեմ մերք»:
 Սոկրատ փողցուքեամբ խոնարհեցուց իր դէմքը,
 280 Ու Կերիս այս բառերով հարցութեանց իմաստունն,
 «Ըսի՛ր, շրմէն անդին հոգին պէ՛տ է որ ապրի,
 Բայց հոգին եթէ ըստ մեզ ջահի մը յոյսն է միայն,
 Երբ այդ բոցն՝ ըստառէ ըզգայութեանց հիւրանիւթն
 Եւ այդ ջահը մարի, ի՞նչ կ'ըլլայ լոյսը անոր,
 285 Զի՞ մի որ նրբոյլ ու ջան միանգամայն կ'եղծանին,
 Ու ամէն ինչ մէկէն կը դառնայ ու՛յն գիշերուան,
 Կամ՝ եթէ զգայութեանց համար նոյն բանն է հոգին՝
 Ինչ որ է ֆնարին համար մեր դառնակած ձայնն իրմով,
 Ժամանակն երբ կամ որդիւր փրկեցընեն փայլն անոր,
 290 Կամ անոր լարը խզուի մեր մասներուն տակ յանկարծ՝

- Կամ ջարդուած այդ քելերն օրհասական քնարին
 Մասդաւ պազուոնի մ'իւ ոսկերով կոխոսէ,
 Ի՞նչ կ'ըլլայ հրնչիւնը ասուածային նուազներուն,
 Կը մեռնի՞ քնարին հետ, ու հոգին ալ՝ մարմնին հետ»:
- 295 Իմաստունք, զըննելա՛ւ համար խորքն ա՛յդ խորհուրդին,
 Ի լուր այդ հարցման գեհնահայեաց՝ մըսախոն՝
 Պատասխան կը փնտռէին, ու զայն չէին իսկ զսնէր.
 Իրարու խօսելով՝ կը մոմռային մեղմածայն.
 «Երբ քնարն այլ եւս չիկայ, ո՞ւր է անոր դաւն ուրեմն...»:
- 300 Ու Սոկրատէս ալ կարծես իր ոգիին կ'ըստատէ:
 Ծրնօճ յեցուցած իր ձեռքերէն մէկուն վրայ,
 Միւսովը Փեղոնի կը շօտափէր լուրջ հակասն,
 Ու փղոսկրեայ անոր վիզը շօշուով յաժուցիկ՝
 կը զգուէր՝ հարեւանցի՝ անոր մազերը խաշեաւ.
- 305 Եւ յետո՛յ՝ ջոկելով մի՛ն անոր երկայն վարսերէն՝
 Որ հկուն օղակներով կը կախուէին դէպի վար՝
 Անոնց ծոպքը ծածան կը ծփացնէր ծունկին վրայ,
 Կամ դեղձան կ'ողորէր հիւսն ըզբօսուցիկ մասներով,
 Խաղալով մը կը խօսէր, ասուածային իրեւ ծեր մ՝
- 310 Որ կ'խառնէ իմաստութիւնը խնոյքի բաժակին:
 «Սիրելիք, հոգին չէ՛ անբսոյց լոյսն այն՝ որով
 Զգայութեանց ջահն ըզմեզ կ'ըլուսաւորէ երկրի վրայ,
 Այլ անմեռ այն ա՛յն է, որ կը տեսնէ Տխեղծ օրուան
 Ծիւնն՝ անուժն ու նըրագումն ու վերածնիլը կարգաւ,
- 315 Եւ առանց ընկերելու՝ իբր իրմէն դուրս կ'ըզգայ ան՝
 Թէ ի՛նչպէս կը տգուցնի՝ կը մարի ջահը կեանքին,
 Մարդկային աչիւն նըման՝ որ խաւարին մէջ ինքնին
 Կը պահէ իր նայուածքն՝ երբ ալ նըռոյն է կորած:
 Զգայութեանց համար հոգի՛ն չէ այն՝ ինչ որ է քնարին
- 320 Իր աւալը դաւեմաւոր՝ զոր ձեռքն անկէ կը հանէ,
 Վեհագոյն մասն է ան՝ զայն քրքռացնողը միայն.
 Ականջն որ ուռ կը դնէ անոր հեծման կամ երգին,
 Լըշամիտ ունկնդիրն, աներեւոյթ այն ոգին
 Որ կ'ընտէրէ, կը յարէ, կը յարդարէ դաւն անոր.
- 325 Ու անդաւն հնչիւններէն իւրաքանչիւր զգայութեան՝
 Դից հաւոյ զմայեցուցիչ կը յօրինէ նըրազներ:
 Իզուր քնա՛րը կը մեռնի, զո՛ւր կը ցնդի հնչիւնն ալ.
 Համբ այդ բեկորներուն դեռ ունկնդիր է ականջն:
 Ով կեբիս, զո՞ն ես. — Այո՛, կը հաւատամ հրաժեշտիդ,
- 330 Անմահն է Սոկրատէս: — Լա՛ւ, դից մասին խօսիմք այժմ:
 (Շարունակելի) Ե. Ե. Դ.

292. Պազուոնիները (Paechantes) Բաբոսի քննախնէն էին. բաւ մեր նախնեաց Աստուածապարտի անունը
 կը տեսնուէր անոնց: